

Editör'den...

İnan Özdemir Taştan

Kültür ve İletişim 44. sayısı ile sizinle. Böylelikle dergi Türkiye'de iletişim ve kültürel çalışmalar alanındaki 22. yılını doldurmuş oluyor. Öncelikle bu harika tarihin bir parçası olmanın ve bu yazıyı yazmanın mutluluğunu sizinle paylaşmak isterim. Ayrıca *Kültür ve İletişim*'in bu sayı itibarıyla yayın hayatına açık erişimli online bir dergi olarak devam edeceğini duyurmak isterim. Böylelikle çok daha geniş bir okur kitlesiyle buluşabileceğimiz ve nitelikli akademik çalışmalarını isteyen herkes için daha erişilebilir kılacağımız için mutluyuz. Derginin sosyal medya hesaplarından daha önce de duyurduğumuz üzere, eski sayılarımızın büyük bir kısmını da açık erişime sunuyoruz. Umarız arkasında büyük bir emek barındıran bu "akademik hazine" yayılır ve eleştirel düşünceye "her zamankinden çok ihtiyaç duyduğumuz şu günlerde" yeni soruların doğmasına vesile olur, böylelikle çoğalır...

Bildiğiniz gibi *ki* artık her sayısında bir dosya konusu içeriyor. Küresel düzeyde yükselen otoriterizm, muhafazakârlık ve şiddet karşısında dünyanın her yerinde güçlenerek mücadelesini sürdüren kadın hareketi bize yerel ve evrensel düzeyde mücadele pratikleri ve iletişim biçimleri çıkarıyor. Yaşamın her alanında cinsiyetçilikle mücadele güçleniyor. Bu nedenle bu sayımızın dosya konusunun "Kadınların İletişimi" olmasını istedik. Konunun güncelliği ve can yakıcılığından olacak, dergimize çok sayıda makale geldi. Öncelikle tüm araştırmacılara ve yazarlara bu ilgi için teşekkür ederiz. Haliyle bu kadar çok metnin kör hakemlik süreçlerini yürütmek oldukça zor oldu. Bu süreçte kimi zaman oldukça kısıtlı sürelerde makalelere hakemlik yapmayı kabul eden hakemlerimize çok teşekkür ederiz: Akademide genellikle kıymeti bilinmeyen, görünmeyen ancak "başkasının metni daha iyi olsun" diye verilen büyük bir emeğe dayanan bu dayanışmayı bizden esirgemediler ve

makalelere ilişkin nitelikli incelemelerde bulundular. Editör yardımcıları Sıla Leventoğlu, Sinem Akyön Çelik ve Vahdet Mesut Ayan, tamamen gönüllülükle yürüttükleri işi büyük bir ciddiyet ve özveriyle yaptılar ve akademik ürünlerin ardında yatan ancak görünmeyen bir diğer emek alanı olan editöryal işleri benimle paylaştılar. Onlar olmasa bu sayı asla çıkmazdı! Çok teşekkür ederim.

Kültür ve İletişim'in bu sayısını sizlere takdim etmeden önce, bu sayıyı geçtiğimiz ocak ayında bir erkek öğrencisi tarafından öldürülen Ceren Damar'ın nezdinde, erkekler tarafından öldürülen tüm kadınlara adadığımızı belirtmek isterim. Umarız bu sayı, kadın hareketine ve kadınların iletişimine ilişkin akademik birikime ufak da olsa bir katkı sunar.

Bu sayımızda elimize ulaşan yazılar içerisinde köp hakemlik sürecini geçerek yayınlanmaya hak kazanan dokuz bilimsel araştırma makalesi bulunuyor ve bu makalelerin hepsi "Kadınların İletişimi" dosya konusu kapsamında sizinle buluşuyor. Sayının ilk makalesi feminist kadınların ev içi emeğin bölüşümü konusunda eşleriyle yaşadıkları çatışmaları ve bu çatışmanın kadınların feminist kimlik inşalarını oluşturmalarına etkisini ele alıyor. Anıl Biray Birer "Kimlik-Mücadele İlişkisi: Feminist Kadınların Anlatılarında Ev İçi Emeğin Bölüşümü" başlıklı makalesinde, derinlemesine görüşme gerçekleştirdiği yedi feminist kadının anlatıları aracılığıyla, kadınların kendi evlerinde ev işlerinin eşit bölüşümünü talep ettiklerinde içine düştükleri "feminist oyunbozan" konumunu, sevdiklerine karşı mücadele etmenin zorluklarını, mücadele etmek ile pes etmek arasında, suçluluk ile öfke arasında salınan duygularını, feminist kimliğin inşası çerçevesinde tartışmaya açıyor. Kadınların anlatıları, feminist hareketin "özel olan politiktir" mottosunun yakıcı gerçekliğini bir kere daha yüzümüze çarpıyor.

Tuğba Sivri'nin "Lirik Olan Politiktir: 1980 Sonrası Türk Şiirinde Dişil Dilin Oluşumu" başlıklı makalesi, tartışmayı Birer'in bıraktığı yerden alıyor ve "özel olan politiktir" mottosunun izini, kadın şairlerin lirik dillerinde sürüyor. Türkiye toplumunun "apolitikleştirdiği" bir dönem olarak kabul edilen darbe sonrası döneminde, Didem Madak, Birhan Keskin ve Nilgün Marmara'nın şiirlerinde kadın deneyimlerinin dişil bir dil aracılığıyla ifadesinin, politik bir alan kurma potansiyelini oldukça keyifli bir anlatımla tartışıyor.

44. sayımızın üçüncü makalesi, kadınların sinema izleme deneyimleri üzerinde duruyor. İlke Şanlıer Yüksel ve Aydın Çam, “Adana Sinema Tarihinden Kadınların Seyir Deneyimine Dair Fragmanlar” başlıklı makalelerinde, Adana sinema tarihinin gelişimi boyunca sinemanın kadınlar için ne anlama geldiğini gösteriyor. Yazarlar, Adana’da eril bir kamusal ve erkeklere özgü bir mekân olarak başlayan sinema salonlarının, Cumhuriyet’in ilk dönemlerinde “ulus inşası projesinin” bir parçası olarak Eti kadınlarının ulusa entegrasyonunun bir aracı olmasının ve zaman içerisinde kadınların birbirleriyle sosyalleştikleri bir alan ve kent yaşamına dahil olmalarının vesilesi haline gelmesinin hikâyesini aktarıyor.

Helin Kardelen Kavuş’un “Diasporada Güzellik: Almanya’da Kadın Etnik Girişimciliği” başlıklı çalışması bu sayının dördüncü makalesini oluşturuyor. Almanya’da Türkiye kökenli kadın işletmecilerce kurulan güzellik salonlarında gözlem ve derinlemesine görüşmeler gerçekleştiren Kavuş, bir yandan başka bir ülkede işletme açmanın ve “patron” olmanın kadınları güçlendiren ve hayatlarını dönüştüren yanlarını ortaya koyarken, diğer yandan bu salonların göçmen kadınları bir araya getiren, onlara yeni istihdam olanakları sağlayan ve “etnik kültürel ihtiyaçlara” yanıt veren alanlar olarak kadınların iletişimi için sunduğu potansiyeli tartışmaya açıyor.

Selin Önen’in kadın müzelerini İzmir örneği aracılığıyla ele alan “A Feminist Perspective on Women’s Museums in Turkey: İzmir Case” başlıklı makalesi bizi güzellik salonlarından alıp, kadınları başka bir vesileyle bir araya getiren mekânlara, kadın müzelerine taşıyor. Önen, bir yandan müzelerin nasıl bir politik mücadele alanı olduğunu tartışırken, diğer yandan “kadın müzesi konseptinin” feminist hareketle bağlarını kuruyor ve Türkiye’nin ilk sanal olmayan kadın müzesi sayılan İzmir Kadın Müzesi’ni feminist bir perspektifle inceliyor.

Bu sayının altıncı makalesi “Metalaşmış Feminizm Kadınları Güçlendirir mi? 8 Mart Dünya Emekçi Kadınlar Günü Reklamlarının Feminist Eleştirel Söylem Analizi” başlığını taşıyor. Gülüm Şener bu makalede, çeşitli markaların kadınlar gününe özel reklamlarını inceliyor ve bu reklamların toplumsal cinsiyet eşitliği mücadelesine katkılarını sorguluyor. Şener, şirketlerin “metalaşmış feminizm” terimleriyle ifade edilen toplumsal cinsiyet perspektiflerinin sunduğu kazanımları ve bunların kadın hareketi için olanaklarını eleştirel bir gözle sorguluyor.

Kadınların İletişimi dosyamızda yer alan son üç makale, farklı sektörlerde toplumsal cinsiyet ilişkilerini ve kadınların durumunu tartışmaya açıyor. Bu makalelerin ilkinde Selda Tuncer, akademiye masaya yatırıyor ve “cinsiyetlendirilmiş kurumlar olarak” üniversitelerin ve burada üretilen “eril kültürün”, kadın akademisyenler için ne anlama geldiğini gösteriyor. Tuncer, “Cinsiyetlendirilmiş Bir Kurum Olarak Akademi: Türkiye’de Akademinin Cinsiyet Kültürüne Bakmak” başlıklı makalesinde, öncelikle kurumların toplumsal cinsiyet perspektifiyle nasıl incelenebileceğine ilişkin teorik bir perspektif ve alet çantası sunuyor. Buradan hareket eden yazar, daha sonra bilimsel, tarafsız ve cinsiyetsiz olduğu var sayılan üniversitelerin nasıl da “cinsiyetlendirilmiş” olduklarını dünya örnekleriyle de destekleyerek Türkiye özelinde gösteriyor. Yazarın da belirttiği gibi, üniversitelerdeki taciz-tecavüz ve kadına yönelik şiddet vakalarının gündelik haber akışında sıradanlaştığı, Ceren Damar’ın öğrencisi tarafından öldürüldüğü bir dönemde “akademide cinsiyetçiliği tartışmaya açmak acil bir ihtiyaç ve sorumluluk haline” geliyor. Makale bizi eril akademinin özdeşünümsellik konusundaki eksikliği ve kendisini hep “araştıran özne” konumuna koyuşu karşısında uyanık olmaya ve akademinin eril kültürünü bir araştırma alanı olarak güçlü bir biçimde ele almaya çağırıyor.

Zehra Yılmaz, kadınların geç kabul edildiği ve var olmak için mücadele verdiği bir başka alanı, diplomasiyi ele alıyor. Yazar “Eril Diplomasi Kültürüne Feminist Bir Eleştiri” başlıklı yazısında bir yandan uluslararası ilişkiler disiplininin kuramsal dayanaklarının erilliğini ve bu erillğe getirilen feminist eleştiriler sonrasına alanın son durumunu sorgularken diğer yandan bu alanda çalışan kadınların pratiklerine ve alandaki yerleşik eril kültürle baş etme stratejilerine ilişkin örnekler aracılığıyla daha eşitlikçi bir diplomasi alanının olasılığını tartışıyor.

44. sayımızda yer alan son akademik makale, reklam sektörünün cinsiyetçi yapısını bu alandaki önemli bir ödülün değerlendirme kurullarındaki kadın oranları aracılığıyla ortaya koyuyor. Ayşe Binay Kurultay “Kristal Elma Yaratıcılık Festivalinde (1988-2018) Cam Tavan Olgusu: Kadın Jüri Üyesi Oranlarına Dair Bir İnceleme” başlıklı bu makalesinde öncelikle sektördeki cinsiyetçiliği ele alıyor. Yazar bu durumu kadınların görece daha güvencesiz ve alt düzey pozisyonlarda, genellikle kadınlara

yönelik ürünleri ele alan ve “pembe getto” olarak adlandırılan departmanlarda çalıştırılması ve yöneticilik pozisyonları söz konusu olduğunda önlerine çıkarılan “cam tavan” olgusuyla ele aldıktan sonra, Kristal Elma Yaratıcılık Festivalinin seçici kurullarını kadın temsili açısından inceliyor. Makalenin bulguları, sektördeki cinsiyetçiliğin yanı sıra, bu cinsiyetçilikle mücadele konusunda alandaki uluslararası kuruluşlarca atılan adımların ulusal düzeyde olumlu etkileri olduğunu ve bu yönde bir mücadele hattını önemsememiz gerektiğini gösteriyor.

Bu sayımızda yukarıda sıralanan makalelerin yanı sıra, üç değini yazısı da yer alıyor. Mine Gencil Bek, “Kadınların Ev Üzerine Anlatıları: Anlatıl(amay)an Hikâyeler” başlıklı kısa ama vurucu yazısında, göçmen kadınların “ev”i anlamlandırma ve deneyimleme biçimlerinin sınıfsal ve etnik faktörlere bağlı olarak nasıl farklılaşabildiğini gösteriyor. İkinci değini yazısında Esra Varhan, Diyarbakır’daki kadın pazarını, kadınların pazarda tutunma mücadelelerini ve bu süreçte geliştirdikleri dayanışmayı ele alıyor. Varhan, “Diyarbakır’da Bir Kadın Direnişi: Jihan Semt Pazarındaki Kadınların Mekân Mücadelesi” başlığını taşıyan yazısında, erkekleri önceleyen kamusal mekânlar olarak kentlerde var olabilmesinin kadınlar için dayanışmayla olan bağını gösteriyor. Son olarak Sebahattin Şen, “Alain Badiou’nun Sinema Düşüncesi” başlıklı yazısında Badiou’nun sinemayı anlamak üzere sorduğu altı sorudan hareketle, düşünürün sinema konusundaki görüşlerini özetlemeye çalışıyor ve bu yönüyle hem Badiou hem de sinemaseverler için önemli bir başvuru kaynağı oluşturuyor.

Keyifli okumalar dilerim!

10 Eylül 2019